

Bolj kot kdajkoli strnjeni

Samo milijon nas je... milijon, ki pijejo mu kri biriti, en sam milijon, ki ga trpljenje in vendar ga nikoli ne uniči. Nikoli in nikdar! Zato, ker nismo trile bitke, ki po loči ovane; ker mi nismo le številke, smo ljudje.

Kmalu bo poteklo leto dni, odkar so edine naše junaške partizanske borce oddale poslednje strele proti fašistom in izdajalcem bežetim z naše izmučene primorske zemlje, bežetim pred lastnimi zločini, bežetim pred sodbo ljudstva. Leto dni bo že poteklo, odkar je po četrtstoletnem suženstvu prvič svobodno zadihala Primorska, toda še po enem letu ni to ljudstvo in ta zemlja, ki je toliko žrtvovala, dosegla tega, kar si je s svojo nadčloveško borbo priborila in kar so ji obljubljali veliki zavezniki, kar ji je obljubljala samoodločba narodov. In ne samo to, da to ljudstvo še ne more z jugoslovanskimi brati ramo ob ramo graditi, ampak se mora celo to ljudstvo še na enem kosčku svoje zemlje, to je v coni A boriti proti ostankom fašizma, ki ga ščiti tamošnja okupacijska vojaška uprava, boriti se mora proti izdajalcem vseh vrst, ki so našli zatočišče pod varstvom civilne policije, boriti se mora proti uvoženim fašistom iz italijanskih fašističnih mest.

Spet stopa v ospredje vloga Coronea, kjer za jeklenimi rešetkami fašistični policisti in skvadrasti pretepajo poštene močje, ki so jih zaprti samo zato, ker v svoji poštenosti in preprostosti, v svoji ljubezni do rodne grude, do tistih, ki so zanje in za njeno pravo svobodo žrtvovali svoja življenja, govorijo, da je ta zemlja slovenska in da mora biti Jugoslovanska. Leto dni po tem, ko je bila Primorska osvobodjena, morajo torej naši junaki narodno osvobodilne borbe po fašističnih zaporih z gladovno stavko dvigati glas, da jih mučijo za trdimi zidovi, da jih pretepajo tisti, ki so služili Hitlerjevemu in Mussolinijevemu fašizmu, samo da bi uspeli primorsko ljudstvo oslepiti za plodove narodno osvobodilne borbe. Antifašisti morajo pred posebno vojaška sodišča samo zato, ker ni uspelo fašistom niti s pomočjo pouličnega terorja, niti s pomočjo jeepov in civilne policije, niti s pomočjo uvoženih fašistov prepričati ljudskega glasu: Tukaj je Jugoslavija! Mi hočemo Jugoslavijo!

Vsi ti nečloveški dogodki, ki se dogajajo v Trstu nad našim ljudstvom, pa so to naše ljudstvo še bolj strnili v enotne vrste borcev za narodno osvoboditev. Ne samo Trst in Gorica, ne samo cona A, ampak tudi cona B danes govori v en glas: Strnjeni smo, kakor še nikoli. Vse te množice imajo en sam cilj, in ta je dobojevali domovinsko vojno, osvoboditi lastno gardo in se priključiti k domovini Jugoslaviji, zato je vsa njihova borba usmerjena v tem pravcu, zato je klic Primorske vsak dan močnejši: Hočemo Jugoslavijo, hočemo Tita! In proti temu se bori danes samo tisti, ki skuša ljudstvu škodovati in to z nasiljem in terorjem in ta je fašist.

»Ves svet naj izve«, tako kriče v svet tržaške množice, da se na grudi okupacijske vojaške uprave z njeno vednostjo in zaščito obnavlja fašizem, ki ne skuša oslepiti samo primorskega ljudstva za svobodo, ki ne skuša oslepiti samo nove Jugoslavije za pravico do njene zemlje, ampak skuša na tem mestu ogroziti svetovni mir, skuša na okrvavljenih primorskih tleh pripravljati novo zarišče vojne. Ves svet naj izve, da se la fašizem poslužuje prav istih sredstev za protiljudsko borbo, kot se jih je posluževal Mussolinijev fašizem. Ves svet pa naj tudi izve, da to grudo brani množice primorskega ljudstva, ki so 25 let okužale fašistično nasilje in štiri leta vodile najtežjo

»Coroneo« je spet ječa za mučenje poštenega ljudstva

Pretepeni in mučeni protifašisti govorijo, njihovo trpljenje pa obtožuje zločince

»Dne 27. marca t. l. okrog 13. ure sem bil v ulici Rossini v družbi nekoga tovariša. Ko sem prišel v ulico Roma, sem naletel na skupino, ki se je prerekala z nekim šovinističnim demonstrantom in z neko žensko. Šovinist je dolžil enega izmed tovarišev, da je neki šovinistični strgal s prs italijansko kokardo. Zato ga je prijavil dvema članoma policije, ki sta tovariša aretirala in odpeljala. Zaradi tega sem interveniral in policistoma izjavil, da obtožba ni resnična, saj sem na lastne oči videl, da tovariš ni nikomur strgal kokarde s prs. Ker policista nista hotela poslušati, sem smatral za svojo dolžnost, da jima sledim na kvesturo in poskušam pričati v korist nedolžnega aretiranca. Ko sem prišel v bližino kvesture v ulico XXX. Oktobra, sta me policista prišla in odvedla na kvesturo. — Čim sem stopil v vežo, so me policisti pričeli brez vsakega povoda pretepati in tolči s pestmi in kiji. Od tu so me porinili v sobo na levi strani pritličja, kjer so me pozvali, naj dvignem roke. Nato so izvršili pri meni natančno preiskavo, istočasno pa me je več policistov te-

plo po glavi, ramah, hrbtu in me suvalo s pestmi v oči, tako da sem imel desno oko vse okrvavljeno in pet dni močno zateklo ter podpluto. Udarili so me tudi po desnem ušesu, iz katerega se je vtila kri. Pripominjam, da so s posebno slastjo udarjali po mestih, ki so že krvavela. Pretepali so me tako, da me še danes boli glava in desno oko, uho pa imam še obvezano.

Po tej preiskavi in pretepanju so me omamljenega od udarcev vrgli v celico, kjer sem našel dva druga tovariša, ki lahko pričata, v kakšnem stanju sem bil. Da so me na kvesturi pretepli, lahko potrdi tudi po krivici aretirani tovariš, ki so ga nekoliko manj pretepli že pred menoj. Izjavljam še, da sem našel v celici tovariša, ki so ga močno pretepli zlasti po glavi in srednjem delu telesa. Sam mi je pripovedoval, da so policisti na kvesturi brez vsakega vzroka nečloveško ravnali z njim. Pri pretepanju je sodeloval tudi neki član civilne policije v uniformi, ki je nosil na ramenih dve zvezdici.

Prečitano in podpisano. Takih in podobnih pisem in izjav

bi lahko priobčili nešteto, saj so se po prihodu medzvezniške komisije v Julijsko Krajino tržaški zapor kar hitro napolnili. Pa ne samo v Trstu, tudi v Trzinu in Gorici so kar množično začeli zapirati protifašiste in do malega vsi aretirani so bili deležni podobne fašistične blagodati, kakor jo osvetljuje gornji primer.

Civilna policija je s številnimi aretacijami demobiliziranih partizanov in znanih protifašistov hotela preprečiti, da bi ljudstvo izrazilo zahtevo po priključitvi Julijske Krajine k Jugoslaviji, a se ji to ni posrečilo. Zato so tembolj divjali in znašli svoj jezo nad zaprtimi antifašisti, v kolikor jih niso pretepli že ob aretaciji sami. Poleg tega pa so nudili vso podporo in zaščito šovinističnim razgrajcem, ki so jih pripeljali iz Italije, da so s svojimi prostaškimi nastopi motili manifestacije ljudstva in izživali incidente.

V coni A Julijske Krajine so si fašisti vseh dežel podali roke in v varstvu okupacijskih bajonetov vršijo svoja teroristična dejanja nad poštenim ljudstvom.

Mednarodna komisija je opravila svoje delo in odšla. Fašisti pa zvesti svojemu besu vršijo zločine naprej, kar naprej pretepajo in zapirajo zavedne Slovence. Preko 400 aretiranih protifašistov je zaprtih samo zato, ker so pošteni ljudje, ker so skupno z zavezniki borili proti fašizmu, ker so mednarodni komisiji odkrito povedali, da so Slovenci, da hočejo Jugoslavijo, da hočejo Tita.

Pred vojaškim sodiščem pa se zagovarjajo Slovenci protifašisti Vladimir Prodan, ki je obtožen, da je skušal tekom nedovoljene manifestacije napasti civilno policijo, da se je uprl ukazom policije naj se odstrani, da ni imel pri sebi predpisanih dokumentov. Tovariša Marc in Štopar iz Bazovice sta se upirala aretaciji, ki se je izvršila baje zato, ker je Marc rekel nekemu policistu, ki je stal pred kvesturo: »Umazani čerin, vrzi proč pendrek!«

Obtoženi Marc je izjavil, da ga je na policiji preteplo 5 do 6 policistov.

Ko je zagovornik hotel govoriti z obtoženci v slovenščini, mu je odgovorni policijski agent dejal, da vsi obtoženci obvladajo italijansko in bi morali po navodilih predstojnika civilne policije govoriti v italijanskem jeziku.

Ta primer nam dokazuje, da so v vrstah civilne policije ljudje, ki so prespali zmago demokracije.

Obtoženi Prodan je bil obsojen na 30 dni zapore, dočim je bil italijanski šovinist Sicilianec Cogo Salvator, ki so ga aretirali z bodalom v roki, oproščen.

Najhujše nasilje izvaja civilna policija nad aretiranci na kvesturi, kjer so policijski agenti neomejen gospodar. Čim jim odgovorijo odkrito, da si za Jugoslavijo in torej proti fašizmu, plane ta »visoko kulturna« druhal na te in te s pestmi, pendreki in stoli pretepe do nezvesti, če pa dobijo pri aretirancu izkaznico SIAU-ja, dobi še 25 udarcev posebej. Potem vržejo tako zmlatenega in krvavega med ostale jetnike. Pri zasliševanju, če do tega sploh pride, pa se prizori s stoli in pendreki ponavljajo. Mnogo aretirancev, ki jim ne morejo ničesar očitati je tako zmlatenih in s takimi poškodbami, da morajo za dalj časa v zdravniško oskrbo, preden bodo sposobni za kako delo.

To lahko razumemo samo tako, da nekaterim elementom ni všeč popolna zmaga demokracije in hočejo torej ta čisto naraven razvoj preprečiti z nasiljem. Zato dopuščajo in celo podpirajo fašistične brodolomce, da na najbolj surov način preganjajo in strahujejo demokratske

množice Julijske Krajine, ki zahtevajo priključitev iste k Jugoslaviji, za kar govorijo vsi gospodarski, zemljepisni in narodnostni argumenti Julijske Krajine, posebno pa zato, ker jim je edino v Jugoslaviji zagotovljena svoboda, demokracija.

Toda kljub mučenju, zmerjanju in pretepanju protifašistični borci vztrajajo. Partizanske pesmi, vzkliki marsalu Titu in Jugoslaviji, ki se vsak dan razlegajo po Coroneu, nam povedo, da je kljub temu nasilju vera v zmago pravice in demokracije vedno močnejša. Ne pendreki, ne stoli in vse zverinsko početje civilnih policistov ne bodo omajali Primorcev. V 25 letih smo dovolj spoznali politiko italijanskih imperialistov in fašistov in tudi danes v najlepši luči pokažemo, kako bi se godilo Slovincem, če bi prišli pod oblast Italije.

Pa ne samo v zaporih, fašisti pretepajo in izvajajo teror tudi nad mirnim kmečkim prebivalstvom. Po odhodu medzvezniške komisije iz Benečije, se je začela prava teroristična gonja na zavedne Beneške Slovence, ki so se s člani komisije razgovarjali v svojem materinem jeziku. V Podbonesec sta vdrla v občinske prostore znana fašista Blasutio Dino in Spehonia Silvio, ki ju člani komisije niso hoteli sprejeti kot zastopnika ljudstva. Začela sta psovati in zmerjati Kručila Antona, ki je bil z županom na razgovoru s komisijo in z grožnjami zahtevala, naj jima pove, o čem so se razgovarjali. Pridružil se jima je še več drugih fašistov, ki so vrgli tov. Kručila po stopnicah, ga pretepli in ozmerjali z najostudnejšimi psovki. Napadli in pretepli so tudi tov. Kručila iz Loga. Oba so na vse načine sramotili, žene in matere znanih fašistov in republikancev pa so vpile, naj ju pobijejo. Obmetavali so ju tudi s kamenji.

Tudi iz šentlenarske in sovodenjske doline prihajajo poročila o nevzdržnem stanju in nasilju, ki ga izvajajo fašisti nad slovenskim prebivalstvom. Vseposodi so raztrosili letake, na katerih je napisano: »Smrt Beneškim Slovincem.«

»Tovariša Zanut Avgusta iz Osnjeja, ki je bil 23 mesecev partizan v narodno osvobodilni vojski Jugoslavije, so ozopovske tolpe stalno zasledovale in mu pretile s smrtjo, odkar se je razgovarjal z medzvezniško komisijo v Savodnjah. Tovariš je bil prisiljen, da zbeži pred zločinci v gozd.

Isti večer, ko se je medzvezniška komisija mudila v vasi Savodnje, so bili na poti domov napadeni delegati zavednih Beneških Slovencev iz vasi Kosce, med njimi tovarišica Bledič Marjeta, ki je proti napadalcem pogumno vzkliknila: »Hočemo Jugoslavijo, hočemo Tita! Za Jugoslavijo živimo, če je treba, bomo zanj tudi umirali!«

Dala jim je odgovor, kakor bi ga dal sleherni zaveden Beneški Slovec, kakor ga daje iz dneva v dan zavedno primorsko ljudstvo.

V Režiji so hoteli fašisti s pomočjo italijanske policije preprečiti sleherno manifestacijo protifašističnega ljudstva pred komisijo. Osemdeset kvesturinov, karabinjerjev in finančarjev iz Ravnice je zastražilo prostore, kjer se je ustavila medzvezniška komisija. Za vsak najmanjši poskus izobešanja jugoslovanskih in italijanskih zastav z rdečo zvezdo je bila odredjena takojšnja aretacija. Kljub vsem policijskim ukrepom je rezijansko ljudstvo uprizorilo manifestacijo za priključitev k Jugoslaviji in vzklikalo: Hočemo Jugoslavijo — hočemo Tita!

Komisija je smatrala za potrebno Nadaljevanje na 2. strani.

Aleksander Purger

borbe proti njemu, ki so svojo grudo samo z lastnimi silami osvobodile in ne bodo nikdar več dovolile, da bi kdor koli pisal usodo tej zemlji, nihče razen tistih, ki so zrastle iz same narodno osvobodilne borbe, to je nihče razen primorskega ljudstva samega.

Cela vrsta dejstev osvetljuje borbo ljudstva Julijske krajine za priključitev te zemlje k Jugoslaviji in krvavo vlogo fašističnih krenikov in nasilnikov. Na stotine iz zaporov izpuščenih protifašistov danes izpoveduje in dviga glas obsodbe nad znoval porajajočim se fašizmom v coni A. Nečloveško mučeni in pretepani stopajo v gladovno stavko spet politični jetniki v tržaških zaporih. Protifašisti v tržaških zaporih pa naslavljajo pisma protifašistom v svobodi. Ena izmed takih pisem se glasi: Dragi tovariši in tovarišice! Čeprav smo zaprti v Coroneu se je naša pesem zlila z vašo, so bili vaši vzkliki tudi naši. Naša volja je postala močnejša, kot eden smo zakričali v svet, da se mora priznati naša pravica. Če nas niso

premagali ne fašisti, ne nacisti, nas prav tako ne bodo maloštevilni sovražniki ljudstva, ki na najbolj nizkoten banditski način skušajo potvoriti resnico in premagati pravico. Naše geslo je še vedno: Smrt fašizmu — svoboda narodu! Čeprav vzklikamo danes v zaporih, je ta naš vzklik zmagoval in pod našim geslom bomo zmagali.

Tovariši in tovarišice! Zahvaljujemo se vam za darove. Ti darovi so darovi naših bratov in sester in so nas globoko pretresli in prepričali, da ste vi vedno z nami in mi z vami. Smrt fašizmu — svoboda narodu! — Vaš: tovariši in tovarišice.

To je ponoven dokaz, kako smo vsak dan bolj strnjeni in močnejši v naši pravični borbi. Danes se čuti vse ljudstvo Julijske krajine eno telo, v katerem bije eno junaško srce, v katerem vlada samo ena zdrava ljudska pamet in zavest, in ta je in ostane: Primorska s Trstom in Gorico je jugoslovanska!

